

คู่มือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

โครงการยกระดับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ
การผลิตสินค้าเกษตรด้านการประมง ปี 2561

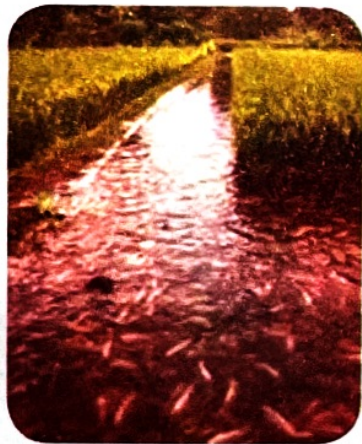

สำนักงานประมงจังหวัดสระบุรี

โทร. 036-211456

กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยสามารถประกอบเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมก็ได้ ทั้งนี้หากเกษตรกรที่มีพื้นที่อยู่ใกล้แม่น้ำหรือแหล่งน้ำต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการเลี้ยงปลาเป็นอย่างยิ่ง การเลี้ยงปลาเป็นการเลี้ยงกันแบบหลากหลายแล้วแต่ว่าใครเลี้ยงในพื้นที่แบบไหน ใกล้กับแหล่งธรรมชาติมากน้อยแค่ไหน มีทั้งเลี้ยงปลาในกระชัง การเลี้ยงในบ่อดิน เลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ เลี้ยงในบ่อพลาสติก แล้วแต่พื้นที่หรือว่างบประมาณของผู้เลี้ยงว่ามีต้นทุนในการเลี้ยงมากน้อยเพียงไร

การเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อพลาสติกหรือกระชังบก ถือเป็นการเลี้ยงสัตว์น้ำที่มีการลงทุนน้อย มีพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์น้ำจำกัดและมิงงบประมาณจำกัด สัตว์น้ำที่เหมาะสมกับการเลี้ยงในบ่อพลาสติก เช่น ปลาดุก ปลาหมอ กบ เป็นต้น

- ข้อดี
๑. ประหยัดพื้นที่และใช้พื้นที่ว่างให้เกิดประโยชน์ ลงทุนน้อย
 ๒. ง่ายต่อการดูแลจัดการว่างงาน เลี้ยงได้ตลอดทั้งปี
 ๓. มีอาหารไว้กินลดรายจ่ายหรือขายเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว
 ๔. พื้นที่รอบบริเวณบ่อสามารถปลูกผักสวนครัวไว้เป็นอาหาร ใช้ น้ำในบ่อปลารดผักประหยัดพื้นที่

บ่อพลาสติกสำหรับเลี้ยงปลา

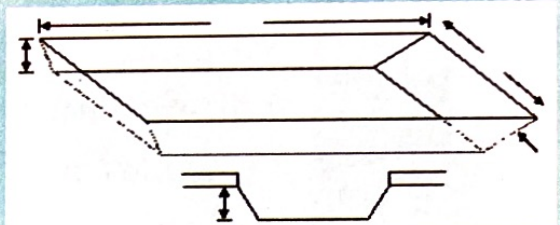

กระชังบกสำหรับเลี้ยงกบ

ขั้นตอนการทำบ่อพลาสติกแบบขุดลงในพื้นดิน

1. การขุดบ่อ

ขุดบ่อกว้างขนาด 2 เมตร ยาว 4 เมตร ลึก 1 เมตร จะได้พื้นที่ 8 ตารางเมตร ความลาดชัน 1 : 2 ยกคันบ่อขึ้นสูงจากพื้นดิน 0.25 เมตร หรือ 0.5 เมตร แล้วก่อรอบๆ ด้วยกระสอบทราย การขุดบ่อไม่ควรขุดบ่อใกล้ต้นไม้ใหญ่ เนื่องจากรากของต้นไม้อาจทำให้ผ้าพลาสติกฉีกขาดได้ และต้องเก็บเศษกระเบื้องหรือเศษกรวดหินบริเวณผิวบ่อออกให้หมด ก่อนปูผ้าพลาสติกควรใช้กระสอบปุ๋ยปรมิวนบ่อ วัดจากขอบบ่อออกมาทั้งสี่ด้าน ประมาณ 20 ซม. ขุดลึกลงไปประมาณ 10 ซม. ลากเอาดินกองไว้ใกล้ๆ เพื่อไว้กลบพลาสติก ก่อนปูพลาสติกให้หาท่อ PVC ขนาด 2 นิ้ว ทำเป็นท่อระบายน้ำล้น โดยการขุดจากขอบบ่อด้านบนลงไปลึก 30 ซม. ถึงขอบบ่อด้านล่าง แล้ววางท่อ

2. การปูผ้าพลาสติก

ให้นำผ้าพลาสติกขนาดกว้าง 3.5 เมตร ยาว 6 เมตร ปูในบ่อที่ขุดไว้การปูผ้าพลาสติกควรดึงและตรึงผ้าพลาสติกทั้ง 4 มุม โดยให้ผ้าพลาสติก มีการเหลื่อมกับขอบบ่อเท่าๆ กันและห้ามลงไปปูผ้าพลาสติกในบ่อ เพราะจะทำให้ผ้าพลาสติกฉีกขาดได้ จากนั้นให้ล้อมรอบบ่อด้วยตาข่ายเก็บชายฝั่งดิน เพื่อกันศัตรูบางชนิด เช่น งู หนู มากินปลา นอกจากนี้บริเวณรอบคันบ่อควรปลูกพืชผักสวนครัว

3. การปล่อยน้ำ

เมื่อปล่อยน้ำเข้าบ่อน้ำจะค่อยๆ ดันผ้าพลาสติกไปชิดผิวบ่อตั้งแต่ก้นบ่อขึ้นไป ใส่น้ำในบ่อพลาสติกให้มีความสูงประมาณ 30 เซนติเมตร แล้วใช้ EM สาดให้ทั่วบ่อ ใส่พืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักตบชวา ลงในบ่อเพื่อให้ร่มเงาแก่ปลา ปล่อยน้ำพักไว้ 3-7 วัน จึงจะปล่อยปลา

ข้อควรระวัง

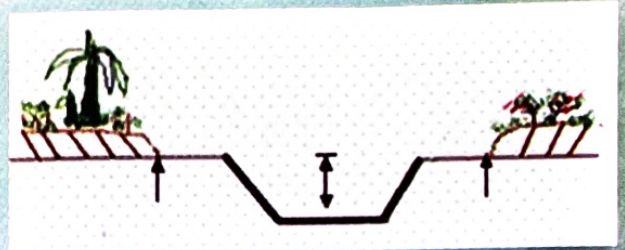
หากใส่น้ำประปาควรพักน้ำไว้อย่างน้อย 2-3 วัน เพื่อให้ฤทธิ์คลอรีนระเหยหมดก่อนจึงค่อยดำเนินการตามขั้นตอนที่ 3

หมายเหตุ :

1. รอบคันบ่ออาจปลูกผักสวนครัวได้ และสามารถนำน้ำในบ่อขึ้นมารดผักได้ แต่เติมน้ำลงบ่อให้มีระดับความสูงเท่าเดิม และควรล้อมรอบบ่อด้วยมุ้งฟ้าเก็บขยะฝังดิน เพื่อกันงูและสัตว์อื่นมากินปลา

2. ผ้าพลาสติกควรใช้ผ้าพลาสติก PVC plastic sheet มีความหนาประมาณ 1-2 มิลลิเมตร มีอายุการใช้งานประมาณ 5 ปี

3. การขุดบ่อสามารถกำหนดขนาดได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่

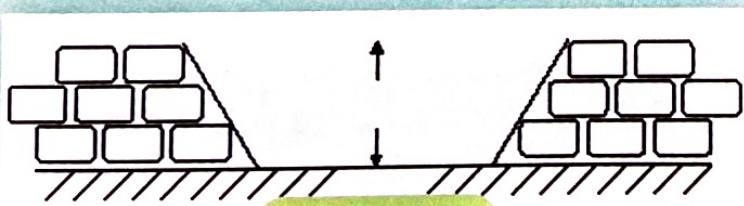

การใช้ประโยชน์พื้นที่รอบบ่อ โดยการปลูกพืชผักสวนครัวรอบๆ บ่อพลาสติก

ขั้นตอนการทำบ่อพลาสติกแบบไม่ต้องขุดบ่อ

1. **ปรับพื้นที่และกำหนดขนาดขอบบ่อ** โดยการปรับหน้าดินให้เรียบเสมอกันให้มากที่สุด กำจัดเศษใบไม้ใบหญ้าวัชพืชและดินแข็งๆออกให้หมดจนพื้นดินเป็นระดับเดียวกันไม่มีสิ่งกีดขวางที่จะมาทำให้ผ้าพลาสติกฉีกขาดได้ วางแนวโดยการตอกหลักและชิงยึดด้วยเชือก สร้างขอบเขตของบ่อปลาและทำการกำหนดขนาดความกว้างและความยาวของบ่อตามขนาดที่ต้องการและขนาดของพื้นที่ที่มีอยู่ อย่างน้อยขนาดความกว้าง 2 เมตร ยาว 3.5 เมตร จึงเหมาะสมต่อการเลี้ยงปลา

2. **รองพื้นบ่อ** พื้นบ่อเลี้ยงปลาควรกลับด้วยเกลบพร้อมปรับสภาพและฆ่าเชื้อบริเวณที่กำหนดแนวหรือขอบเขตบ่อด้วยการโรยปูนขาวบางๆ ให้ทั่วบริเวณ แล้วตามด้วยการโรยเกลบให้มีความหนาประมาณ 2 นิ้ว

ยกคันบ่อขึ้น

ความยาวของพื้นที่ที่กำหนดโดยวางแบบสลับฟันปลาให้ได้ความสูง 3 ชั้นขึ้นไปหรือจะกำหนดความสูงของชั้นกระสอบตามความลึกของบ่อที่ต้องการก็ได้เช่นกัน

3. **สร้างแนวขอบบ่อ** สร้างขอบบ่อด้วยกระสอบบรรจุดินหรือทรายประมาณ $\frac{3}{4}$ ของพื้นที่กระสอบ พร้อมมัดปากกระสอบให้แน่น ก่อนนำไปวางทับซ้อนตามความกว้างและ

4. **ปูผ้าพลาสติกรองกันบ่อ** เมื่อสร้างขอบบ่อด้วยกระสอบทรายหรือกระสอบดินจนแน่นหนาดีแล้ว ให้นำผ้าพลาสติกขนาดหนามากพอที่จะกักเก็บน้ำได้โดยมั่ว ซึ่งง่าย ทนทานมีอายุการใช้งานนาน มาปูทับพื้นเกลบและแนวคันกรอบบ่อให้ได้ความหนา เหนียว หลังปูพื้นด้วยผ้าพลาสติกจนได้ความหนาแน่นทนทานตามความต้องการแล้ว ให้นำกระสอบดินหรือทรายมาวางทับผ้าพลาสติกตามแนวคันดินที่สร้างแนวอีก 1 ชั้น รวมแล้วคันบ่อเลี้ยงปลาควรมีความสูงประมาณ 3 - 4 ชั้น

การวางแนวท่อระบายน้ำไว้เพื่อใช้ในการถ่ายเทน้ำเสียออกจากบ่อ ต้องเจาะผ้าพลาสติก

บริเวณกันบ่อให้ได้ความกว้างตามขนาดท่อหรือสายยางที่เตรียมไว้ แล้วนำท่อหรือสายยางมาสวมประกบให้แน่น ใช้กาวยทาปิดรอยต่อระหว่างผ้าปูและท่อหรือสายยางให้สนิท เพื่อป้องกันน้ำรั่วซึมตามรอยต่อนี้

5. การเตรียมน้ำเลี้ยงปลา ใช้น้ำหมักที่ได้จากสาร พด.2 จำนวน 50 ลิตร ผสมกับน้ำในบ่อประมาณ 1,000 ลิตร ทิ้งไว้เป็นเวลา 7-8 วัน จากนั้นถ่ายเทน้ำออกจากบ่อ โดยปล่อยให้ น้ำออกไปตามท่อสายยาง แล้วจึงเติมน้ำลงไปให้เพียงพอต่อการจำนวนปลาที่จะปล่อยเลี้ยง ตกแต่งบริเวณรอบบ่อโดยการนำผักกูด หรือผักที่กินได้มาปลูกรอบบ่อ นำจอกหรือแหน ลงปล่อยในบ่อปลาจัดตกแต่งให้ใกล้เคียงกับธรรมชาติให้มากที่สุด

หมายเหตุ :

กรณีมีกระสอบทรายไม่เพียงพอให้ใช้วัสดุที่มีความแข็งแรงใช้จริง ซึ่งผ้าพลาสติก เพื่อสร้างแนวขอบบ่อได้ ตามภาพข้างล่าง

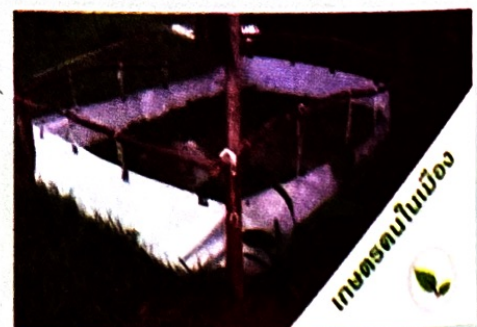
เปรียบเทียบบ่อพลาสติกกับบ่อปูนและบ่อดิน บ่อพลาสติกกับบ่อปูน

1. บ่อพลาสติกเมื่อประกอบกับโครงบ่อแล้วสามารถใช้งานได้เลย แต่บ่อปูนต้องใช้เวลาในการทำ อีกทั้งเมื่อแล้วเสร็จยังต้องรออีกซักพักจึงจะใช้งานได้
2. บ่อพลาสติกมีต้นทุนที่ต่ำกว่าบ่อปูน
3. บ่อพลาสติกมีพื้นผิวเรียบทำให้สัตว์ที่เลี้ยงในบ่อนี้ไม่เป็นแผล
4. บ่อพลาสติกทำความสะอาดได้ง่ายกว่าบ่อปูน เพียงแค่ฉีดน้ำหรือขัดด้วยสก็อตไบรท์ คราบสกปรกก็ออกอย่างง่ายดาย
5. บ่อปูนจะแห้งแตกร้าวได้ เกษตร พลาสติก LDPE PE บ่อน้ำ บ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงกบ บ่อแก๊ส หมักปุ๋ย
6. เมื่อไม่ได้ใช้งานบ่อ ไม่สามารถเก็บได้ต้องปล่อยไว้แบบนั้นหรือทุบทิ้ง แต่บ่อพลาสติกสามารถพับเก็บได้

บ่อพลาสติกกับบ่อดิน

1. สัตว์ที่เลี้ยงในบ่อพลาสติกจะไม่มีการกลืนดิน
2. บ่อพลาสติกทำการเปลี่ยนน้ำและถ่ายเทน้ำได้ง่ายกว่าบ่อดิน บ่อเนกประสงค์ เคลื่อนย้ายได้ น้ำหนักเบา
3. บ่อดินต้องทำการวัดคุณภาพดินก่อนที่จะทำบ่อ ทำให้บางครั้งยุ่งยากในการทำบ่อ ใช้งานได้ทันที
4. เมื่อไม่ได้ใช้งานบ่อ ไม่สามารถเก็บได้ต้องปล่อยไว้แบบนั้นหรือทุบทิ้ง แต่บ่อพลาสติกสามารถพับเก็บได้

การเลี้ยงปลาดุกในบ่อพลาสติก

ปลาดุกอูย หรือ ปลาดุกนา หรือ ปลาอ้วะซื่อ อังกฤษ : Broadhead catfish, Günther's walking catfish; ชื่อวิทยาศาสตร์: *Clarias macrocephalus*) เป็นปลาน้ำจืดในวงศ์ Clariidae มีกระดูกท้ายทอยยื่นแหลมออกไป ลักษณะคล้ายรูปสามเหลี่ยม ลำตัวสั้นป้อมกว่าปลาดุกด้าน (*C. batrachus*) ซึ่งอยู่ในสกุลเดียวกัน ลำตัวมีสีดำปนเหลือง มีจุดขาวเล็กๆ เรียงเป็นแถวขวางลำตัวหลายแถว มีครีบหลังสูงกว่าปลาทั่วไปมาก สามารถเคลื่อนที่บนบกได้เป็นระยะทางสั้นๆ โดยใช้ครีบช่วย พบได้ในพื้นที่แถบประเทศไทยไปจนถึงเวียดนาม และมีการนำไปเลี้ยงในประเทศจีน, มาเลเซีย, เกาหลี และฟิลิปปินส์

ปลาดุกเป็นปลาที่อาศัยอยู่ในแหล่งน้ำจืด น้ำที่ค่อนข้างกร่อย หรือแม้แต่ในหนองน้ำที่มีน้ำเพียงเล็กน้อย เพราะว่าปลาดุกเป็นปลาที่มีอวัยวะพิเศษช่วยในการหายใจเช่นเดียวกับปลาช่อน จึงสามารถดำรงชีวิตอยู่ในน้ำที่มีออกซิเจนเพียงเล็กน้อย ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นปลาน้ำจืดที่คนไทยนิยมรับประทาน ปลาดุกจะพบได้ทั่วไปในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ประเทศอินเดีย พม่า ไทย ลาว กัมพูชา ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และมาเลเซีย สำหรับประเทศไทยพบปลาดุกในคลอง หนอง บึง ต่างๆ ทั่วทุกภาค เป็นปลาที่อาศัยอยู่ในแหล่งน้ำจืดทั่วไป ปลาดุกที่พบในประเทศไทยมีอยู่ด้วยกันทั้งหมด 5 ชนิดด้วยกัน แต่ที่เป็นที่รู้จักมีเพียง 2 ชนิด คือปลาดุกอูย และปลาดุกด้าน ปลาดุกที่นิยมเลี้ยงคือ ปลาดุกด้าน เพราะเนื้อปลาดุกด้านค่อนข้างแข็ง ทำให้สามารถขนส่งได้ในระยะทางไกลๆ ประกอบกับปลาดุกด้านเลี้ยงง่าย โตเร็ว จึงเป็นที่นิยมเลี้ยงกันมาก แต่สำหรับผู้บริโภคแล้ว จะนิยมปลาดุกอูย เพราะให้รสชาติดี เนื้อปลานุ่ม พู กลิ่นดี เกษตรกรรายย่อยที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและขาดแคลนน้ำ หรือในเขตพื้นที่สูง ฐานะยากจนมักประสบปัญหาขาดแคลนอาหารโปรตีน ดังนั้นการเลี้ยงปลาดุกก็อยู่ในบ่อพลาสติก เป็นทางเลือกหนึ่งที่จะส่งเสริม และพัฒนาครอบครัวที่ยากจนไม่ให้ขาดแคลนอาหารโปรตีน ปัจจุบันปลาดุกเป็นที่นิยมเลี้ยงของเกษตรกรเนื่องจากเลี้ยงง่าย

เจริญเติบโตเร็วอีกทั้งยังทนทานต่อโรคและสภาพแวดล้อมเป็นที่นิยมบริโภคของประชาชนเนื่องจากรสชาติดี และราคาไม่แพง สามารถเลี้ยงได้ทั้งในบ่อดิน บ่อซีเมนต์ และบ่อพลาสติก ถ้ามีพื้นที่จำกัด การเลี้ยงในบ่อพลาสติกก็เป็นทางเลือกที่ดี และประหยัด โดยที่ในบ่อพลาสติกจะมีอายุการใช้งานประมาณ 3 - 5 ปี

วัตถุประสงค์ในการเลี้ยงปลาดุกในบ่อพลาสติก

1. เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนลดรายจ่ายในครัวเรือน โดยการเลี้ยงปลาเพื่อเป็นอาหารบริโภคเอง
2. เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
3. เป็นการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงปลาแบบพอเพียงไปสู่ระบบการเลี้ยงปลาเชิงพาณิชย์
4. ให้มีอาหารโปรตีนจากปลาบริโภคในครัวเรือน

ข้อดีของการเลี้ยงปลาดุกในบ่อพลาสติก

1. ใช้พื้นที่เลี้ยงน้อย และสามารถเลี้ยงได้ทุกพื้นที่
2. การก่อสร้างบ่อเลี้ยงง่าย สะดวกและรวดเร็ว
3. ใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงสั้น แต่ละรุ่นใช้เวลาเลี้ยงเพียง 90 - 120 วัน
4. ปลาดุกเป็นปลาที่อดทนต่อสภาพน้ำได้ดี
5. ปลาดุกสามารถเลี้ยงและดูแลรักษาได้สะดวก นอกจากจับมาบริโภคในครัวเรือนแล้ว ส่วนที่เหลือก็นำไปขายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว

การเลือกสถานที่สร้างบ่อ

- อยู่ใกล้บ้าน
- อยู่ที่ร่มหรือมีหลังคา
- มีแหล่งน้ำสำหรับการเปลี่ยนถ่ายน้ำได้สะดวก

การเตรียมพันธุ์ปลาและการปล่อยปลา

- ควรจัดซื้อพันธุ์ปลาจากฟาร์มที่เชื่อถือได้
- ปลาที่ปล่อยควรมีขนาดใกล้เคียงกัน
- ก่อนปล่อยปลาควรปรับอุณหภูมิน้ำในถุงบรรจุปลา โดยลอยถุงปลาในบ่อ 20-30 นาที แล้วจึงค่อยปล่อยปลาลงในบ่อ

วิธีการเลี้ยง

1. ขนาดปลาที่จะนำมาเลี้ยง ควรมีขนาดความยาวประมาณ 2 - 3 เซนติเมตรขึ้นไป ไม่ควรนำปลามาเลี้ยงในฤดูหนาวเพราะปลามีความต้านทานต่อโรคต่ำ
2. อัตราการเลี้ยง ปล่อยู่อุบลปลาในอัตรา 100 ตัว/ตารางเมตร
3. การปล่อยปลา ควรแช่ถุงอุบลปลาไว้ในบ่อเลี้ยง 30 นาที จึงค่อยๆ ปล่อยลงบ่อ ในช่วงแรกที่ปล่อย ให้เติมน้ำลงบ่อมีความสูงประมาณ 10 เซนติเมตร แล้วค่อยๆ เพิ่มระดับน้ำขึ้นไปเรื่อยๆ ทุกๆ อาทิตย์ จนมีระดับสูงสุด 30 - 50 เซนติเมตร

การจัดการน้ำในบ่อเลี้ยง

- ในช่วงแรกที่ปล่อยปลา ให้เติมน้ำลงในบ่อให้มีความสูงประมาณ 30 ซม. แล้วค่อยๆ เพิ่มระดับน้ำขึ้นไปเรื่อยๆ จนมีระดับสูงสุด 50 - 70 ซม. (เพิ่มระดับน้ำ 5 ซม.ต่อสัปดาห์)

- ระหว่างการเลี้ยงปลา ให้ใช้ EM สาดให้ทั่วบ่อ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อบำบัดน้ำ ซึ่งการเลี้ยงแบบนี้ไม่ต้องเปลี่ยนถ่ายน้ำตลอดระยะเวลาการเลี้ยง

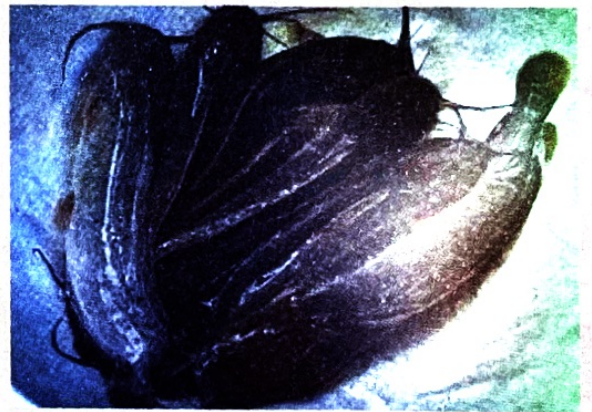

การให้อาหาร

- เริ่มแรกให้อาหารเม็ดเล็กและบวบพองแตก สำหรับปลาเล็ก อาหารสดพวกเศษเนื้อสับให้ปลากิน ได้ตัวปลวก แมลงเม่าและแมลงอื่นๆ โปรยให้ปลากิน ควรให้อาหารเป็นเวลา วันละ 2 มื้อ เช้า-เย็น ไม่ควรให้อาหารปลามากเกินไปเพราะจะทำให้หน้าเน่าเสีย

- เมื่ออากาศครึ้มหรือฝนตก งดให้อาหารปลา การให้อาหาร ผู้เลี้ยงต้องอาศัยการสังเกต ตรวจสอบพฤติกรรมการกินของสัตว์น้ำเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับเปลี่ยนปริมาณและความถี่ของการ

ให้อาหารให้ถูกต้องเหมาะสมสำหรับปลาเมื่อให้อาหารแล้วอาหารที่ให้ควรหมดภายในเวลา 15-20 นาที ดังนั้นเพื่อให้่ายในการปฏิบัติควรสังเกตจากมือแรกที่ให้อาหารแล้วปรับปริมาณการให้ทุก 7 วัน เช่น มื้อแรกให้อาหารปลา ประมาณ 300 กรัม ถ้าภายใน 20 - 30 นาที ปลากินหมด แสดงว่าอาหารไม่พอ ให้เพิ่มอาหารเล็กน้อย ถ้าภายใน 20 - 30 นาที ปลากินไม่หมด ให้ลดอาหารลง เมื่อครบ 7 วัน ให้ปรับอาหารใหม่ เพิ่มอีก 50 กรัม เป็น 350 กรัม จนครบ 7 วัน ให้ปรับการให้อาหารอีก คือ ปรับเพิ่มอาหารทุก 7 วัน

ผลผลิต

1. ระยะเวลาการเลี้ยงประมาณ 3 - 4 เดือน ได้ปลาขนาด 100 - 250 กรัม/ตัว
2. อัตรารอดประมาณ 80 - 95 %

การทำอาหารปลาตก

ส่วนผสม :	1. รำละเอียด	2	กระสอบปุ๋ย
	2. กากมะพร้าว	1	กระสอบปุ๋ย
	3. ปลาป่น	6	กิโลกรัม
	4. กากถั่วเหลือง	6	กิโลกรัม
	5. จุลินทรีย์ EM	1	ลิตร
	6. กากน้ำตาล	1	กิโลกรัม
	7. น้ำมันพืช	1 - 2	ลิตร

วิธีทำ : 1. นำส่วนผสมข้อ 1 1 กระสอบ ข้อ 2, 3, 4 คลุกให้เข้ากัน
 2. นำส่วนผสม ข้อ 5, 6 ผสมน้ำ 20 ลิตร เพื่อคลุกเคล้าส่วนผสม ข้อ 1 ให้เข้ากัน 12 ชั่วโมง
 3. นำส่วนผสมที่หมักไว้ในข้อ 1, 2 ผสมกับรำละเอียด 1 กระสอบและน้ำมันพืช 1-2 ลิตร
 คลุกเคล้านำเข้าเครื่องอัดเม็ดผึ่งแดด 2 วัน เก็บไว้ได้ 2 เดือน

เกร็ดความรู้

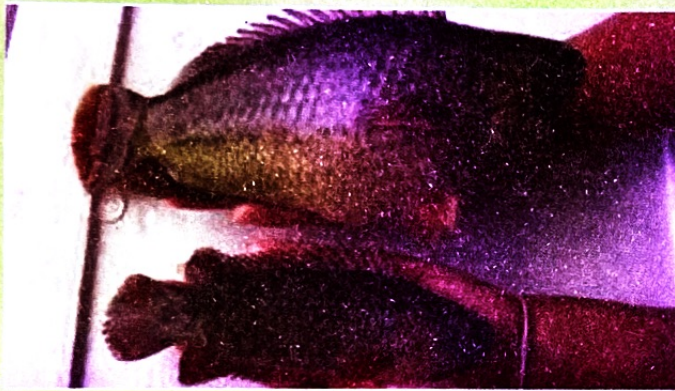
1. การซื้อพันธุ์ปลาก่อนการเคลื่อนย้ายให้ปลาอดอาหาร 1-2 วัน เพื่อป้องกันปลาติดเชื้อและทำให้ปลาใช้เวลาเลี้ยงปลาจะไม่โต
2. การเคลื่อนย้ายปลาให้เตรียม น้ำมันพืช 30 ซีซี : เกลือ 1 ช้อนโต๊ะ คนให้เข้ากันตักใส่ในถุงหรือที่มีพันธุ์ปลา อยู่ประมาณ 1 ช้อนชา เพื่อป้องกันปลาบาดเจ็บ
3. การป้องกันปลาหนีจากบ่อเวลาฝนตก ใช้วิธีหากมีฝนตกให้หว่านอาหารให้ปลากิน สัก 2-3 ครั้ง เพื่อหลอกว่าเวลาฝนตกจะได้กินอาหารแล้วปลาจะไม่หนี
4. การเปลี่ยนถ่ายน้ำให้ดูน้ำออก 1 ส่วน ใน 3 ส่วน และนำน้ำที่ใสใหม่ให้ทำเป็นละอองฝอยโดยใช้สายยางเพื่อเพิ่มออกซิเจนให้แก่ปลา
5. การจับปลาเพื่อบริโภคโดยใช้วิธีใช้สายยางฉีดน้ำเหมือนกับฝนตกปลาจะเล่นน้ำ จากนั้นใช้สวิงตักปลา ที่เล่นน้ำทันที ปลาจะไม่รู้สึกถึงอันตรายและจะกินอาหารต่อและไม่หนี

โรคปลาตก

ในกรณีที่มีการป้องกันอย่างดีแล้วแต่ปลาก็ยังป่วยเป็นโรค ซึ่งมักจะแสดงอาการให้เห็นโดยแบ่งอาการของโรคเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

1. การติดเชื้อจากแบคทีเรีย จะมีการตกเลือด มีแผลตามลำตัวและครีบ ครีบกร่อน ตาขุ่น หนองหิด กากหูบวม ท้องบวมมีน้ำในช่องท้องกินอาหารน้อยลงหรือไม่กินอาหาร ลอยตัว
2. อาการจากปรสิตเข้าเกาะตัวปลา จะมีเมือกมาก มีแผลตามลำตัว ตกเลือด ครีบเปื่อย จุดสีขาวตามลำตัว สีตามลำตัวซีดหรือเข้มผิดปกติเหงือกซีดว่ายน้ำทวนทวน คางส่วนหรือไม่ตรงทิศทาง
3. อาการจากอาหารมีคุณภาพไม่เหมาะสม คือ ขาดวิตามินบี กะโหลกร้าว บริเวณใต้คางจะมีการตกเลือด ตัวคด กินอาหารน้อยลง ถ้าขาดวิตามินบี ปลาจะว่ายน้ำตัวเกร็งและชักกระตุก
4. อาการจากคุณภาพน้ำในบ่อไม่ดี ปลาจะว่ายน้ำขึ้นลงเร็วกว่าปกติลอยหัวครีบกร่อนเปื่อย หนองหิด เหงือกซีดและบวม ลำตัวซีด ไม่กินอาหาร ท้องบวม มีแผลตามตัว

การเลี้ยงปลานมอในม่อปลาตัก

ปลาหมอ ปลาน้ำจืดพื้นบ้านของไทย ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่ง มีชื่อสามัญว่า Climbing Perch และชื่อวิทยาศาสตร์ ว่า *Anabas testudineus* ในวงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) เป็นปลาที่ประชาชนชาวไทยนิยมบริโภคกันอย่างแพร่หลาย เพราะสามารถประกอบอาหารได้

หลากหลาย ทั้งแกง ต้ม ทอด ย่าง หรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อีกทั้งเป็นปลาที่มีความทนทานสูง เพราะมีอวัยวะพิเศษช่วยหายใจ (labyrinth organ) จึงอาศัยอยู่ได้ในบริเวณที่มีน้ำน้อยๆ หรือที่ขุมขึ้นได้เป็นเวลานาน ปัจจุบันปลาหมอเป็นที่สนใจของผู้เพาะเลี้ยงปลาน้ำจืดจำนวนมาก เพราะจัดเป็นปลาที่มีศักยภาพ ทั้งการผลิตและการตลาดเพื่อส่งออกสูง กล่าวคือ (1) สามารถเพาะเลี้ยงในอัตราความหนาแน่นสูง และเจริญเติบโตในภาวะคุณสมบัติของกินและน้ำที่แปรปรวนสูงได้ ทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็มข้างเป็นกรดหรือพื้นที่ดินพรุ ดินเปรี้ยวตลอดจนนาข้าว นาทุ่งทั้งร้างได้ สามารถขนส่งและจำหน่ายในรูปปลาสดมีชีวิตระยะทางไกลๆ อันสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคใหม่ที่นิยมใช้ปลาสดมีชีวิตประกอบอาหาร (2) ความต้องการของตลาดมีสูงมากโดยเฉพาะปลาขนาดใหญ่ (3-5 ตัวต่อกิโลกรัม) ทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ เช่น ตลาดตะวันออกกลาง จีน ไต้หวัน เกาหลี และมาเลเซีย มีความต้องการไม่ต่ำกว่า 100 เมตริกตันต่อปี ในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ของทุกปี ขณะที่ผลผลิตไม่เพียงพอและปริมาณไม่แน่นอน ลักษณะลำตัวป้อมค่อนข้างแบน ความยาวประมาณ 3 เท่าของความลึก ลำตัวมีสีน้ำตาลเหลืองปนดำ ส่วนท้องสีจางกว่าส่วนหลัง เกล็ดแข็ง ครีบหลังมีครีบหลังที่แข็ง 17-18 ก้าน และก้านครีบบ่อนส่วนท้ายสันหลัง 9-10 ก้าน ครีบก้นส่วนต้นมีก้านครีบแข็ง 9-10 ก้าน และก้านครีบบ่อนส่วนท้าย 10-11 ก้าน ครีบท้องถัดจากครีบก้น ขึ้นไปทางด้านหัวมีก้านครีบแข็ง 2 ก้าน และก้านครีบบ่อน 5 ก้าน ส่วนครีบอกที่อยู่เหนือครีบท้อง

มีก้านครีบอก 15 ก้านตำแหน่งของครีบอก ครีบอก ครีบท้องอยู่ในแนวเดียวกัน เส้นข้างตัวแบ่งขาดเป็น 2 ตอน จำนวนเกล็ดบนเส้นข้างลำตัวตอนบน 14-18 เกล็ด ตอนล่าง 10-14 เกล็ด ปลายกระดูกกระดูกซี่โครงมีลักษณะเป็นหนามหยักแหลมคมมากและส่วนล่างของกระดูกซี่โครงแบ่งแยกเป็นอิสระ เป็นกระดูกแข็งสำหรับปีนป่าย กระดูกกระดูกซี่โครงงอพับได้ หางเป็นแบบมนกลมเล็กน้อย ตามลำตัวมีแถบสีดำ 7-8 แถบและที่โคนหางมีจุดสีดำกลมซึ่งซีดจางหายไปเมื่อเวลาตกใจปากอยู่ตอนปลายสุดของหัวจะเฉียงขึ้นเล็กน้อยริมฝีปากยึดติดไม่ได้มีฟันแหลมคมเหนือริมฝีปากบนก่อนถึงตาทั้งสองข้างเป็นหนามแหลมคม บริเวณหนามแหลมของปลายกระดูกกระดูกซี่โครงจะมีลักษณะคล้ายเนื้อเยื่อสีดำติดอยู่ทั้งสองข้าง ปลาหมอมีอวัยวะช่วยหายใจ อยู่ในช่องเหงือก ใต้ลูกตา จึงทำให้สามารถอยู่บนบกได้นานๆ ขนาดลำตัวทั่วไปมีความยาวประมาณ 7-23 เซนติเมตร ความยาวลำตัวมากกว่า 3 เท่าของความลึก หรือ ป้อม แบน ขนาดที่ตลาดต่างประเทศต้องการ คือ 3-6 ตัวต่อกิโลกรัม โดยทั่วไปท้องตลาดมีจำหน่ายขนาด 7-12 ตัวต่อกิโลกรัม ปลาหมอเทศเมียจะมีขนาดโต และน้ำหนักมากกว่าเพศผู้ และมีความกว้างของลำตัวมากกว่าเพศผู้ ส่วนเพศผู้จะมีลำตัวเรียวยาวกว่าเพศเมีย และความกว้างลำตัวสั้นกว่า

เมื่อถึงฤดูปลาไม่ไข่ ปลาหมอเทศเมียจะมีท้องอูมเป่ง อวัยวะเพศขยายใหญ่ มีสีแดง ส่วนเพศผู้จะไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อจับส่วนโคนหาง (caudal peduncle) ปลาเทศเมียจะหนากว่าปลาเพศผู้ รังไข่ของปลาหมอไทยมีลักษณะบาง มีเป็นคู่ แยกออกเป็นสองพูในช่องท้อง รังไข่ใหม่จะมีสีชมพูแก่ และมีเม็ดไข่สีขาวขนาดเล็ก เมื่อรังไข่แก่จะมีสีเหลือง และมีเส้นเลือดฝอย (ovarian arteries) มาหล่อเลี้ยงจำนวนมาก สามารถมองเห็นได้ชัดเจน ภายในรังไข่ เต็มไปด้วยไข่สีเหลือง มีลักษณะกลม เป็นจำนวนมาก ขนาดไข่มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.7 เซนติเมตร ภายในเม็ดไข่มีหยดน้ำมันขนาดใหญ่ และหยดน้ำมันขนาดเล็ก จำนวนไข่ปลาหมอจะขึ้นกับขนาดเป็นสำคัญ มีการศึกษาจำนวนไข่ของปลาหมอ พบว่า ปลาหมอขนาด 38 กรัม จะมีไข่ประมาณ 2,200 ฟอง ขนาด 100 กรัม จะมีไข่ประมาณ 12,000 ฟองและ ขนาด 145 กรัม จะมีไข่ประมาณ 28,000 ฟอง ส่วนตัวผู้จะมี ถูน้ำเชื้อ ที่ระยะแรกจะมีสีชมพูใส ต่อมาเมื่อแก่ก็จะมีสีขาวขุ่น แยกเป็นสองพูในช่องท้อง เมื่อโตเต็มวัยที่สามารถสืบพันธุ์ และวางไข่ได้ จะมีอายุประมาณ 5 เดือน หลังจากฟักออกเป็นตัวแล้ว ขนาดความยาวประมาณ 9-10 เซนติเมตร น้ำหนัก 30-40 กรัม อัตราการเติบโตของปลาหมอไทยจะเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล มีช่วงการเจริญเติบโตดีในฤดูฝนจนถึงต้นฤดูหนาว อัตราการเจริญเติบโตจะสูงมากในช่วงต้นฤดูฝนในฤดูหนาวอุณหภูมิลดลงการเจริญเติบโตจะช้าหรือหยุดชะงักและจะเป็นปกติเมื่อพ้นฤดูหนาว

ปลาหมอเป็นปลาที่สามารถพบได้ในทุกแหล่งน้ำ กระจายอยู่ทั่วไปในทวีปเอเชีย สำหรับในประเทศไทยพบทุกภาค และเป็นปลาที่คนไทยรู้จักกันเป็นอย่างดี ด้วยใช้เป็นอาหารมาช้านาน และมีความเชื่อว่าหากปล่อยปลาหมอจะทำให้ไม่เป็นโรคหรือหายจะโรคได้ ด้วยชื่อที่มีความหมายถึง หมอหรือแพทย์ผู้รักษาโรค และนิยมเลี้ยงเป็นปลา เศรษฐกิจในปัจจุบัน อีกทั้งในปลาที่มีสีกลายไปจากสีปกติ

เช่น สีสวยยังนิยมเลี้ยงเป็นปลาสวยงาม ที่มีราคาขายแพงอีกด้วย การเพาะเลี้ยงปลาหมอเป็นปลาที่นิยมเลี้ยงกันมาช้านานแล้วน่าจะจะมีทั้งเลี้ยงในอ่างหรือบ่อซีเมนต์หรือเลี้ยงในนาข้าวเพราะว่าปลาหมอสามารถเลี้ยงรวมกันกับปลาชนิดอื่นๆ ได้ ปลาหมอนามีตามแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วไปในห้วยในคลองหรือในแม่น้ำตามพื้นที่ต่างๆ

ปลาหมอเป็นปลาที่วางไข่ได้ทีละจำนวนมากและในการเจริญเติบโตก็ใช้เวลาไม่นานเพียงไม่กี่เดือนก็สามารถนำมาบริโภคหรือจำหน่ายได้แล้ว และสำหรับในแหล่งน้ำธรรมชาติต่างๆ ที่ชาวบ้านไปตกปลาหรือหว่านแหได้ปลาหมอตัวเล็กๆ มากก็สามารถเพาะเลี้ยงให้โตได้ หรือจะทำเป็นอาหารแบบไซค์เล็กๆ ก็ได้ ปัจจุบันการจำหน่ายปลาหมอมิทั้งแบบจำหน่ายเป็นขนาดลูกปลาหมอมาเพื่อนำไปเพาะเลี้ยงต่อ หากเราเพาะเลี้ยงได้เองก็ให้คัดลูกปลาหมอนาที่มีขนาดตัวประมาณปลายปากกาหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า ปลาขนาดโบนะขามนั่นเอง ราคาาก็จะอยู่ประมาณตัวละ 1 บาทค่ะ หากเลี้ยงขาย เป็นปลาตอนโตเต็มที่ให้ได้ขนาดตัว 3-6 ตัวต่อกิโลกรัม ราคาจะอยู่ที่ 100-150 บาท

วัตถุประสงค์ในการเลี้ยงปลาหมอในบ่อพลาสติก

1. เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนลดรายจ่ายในครัวเรือน โดยการเลี้ยงปลาเพื่อเป็นอาหารบริโภคเอง
2. เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
3. เป็นการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงปลาแบบพอเพียงไปสู่ระบบการเลี้ยงปลาเชิงพาณิชย์
4. ให้มีอาหารโปรตีนจากปลาบริโภคในครัวเรือน

ข้อดีของการเลี้ยงปลาหมอในบ่อพลาสติก

1. ใช้พื้นที่เลี้ยงน้อย และสามารถเลี้ยงได้ทุกพื้นที่
2. การก่อสร้างบ่อเลี้ยงง่าย สะดวกและรวดเร็ว
3. ใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงสั้น แต่ละรุ่นใช้เวลาเลี้ยงเพียง 90-120 วัน
4. ปลาหมอเป็นปลาที่อดทนต่อสภาพน้ำได้ดี

5. ปลาหมอสามารถเลี้ยงและดูแลรักษาได้สะดวก นอกจากจับมาบริโภคในครัวเรือนแล้วส่วนที่เหลือก็นำไปขายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว

การเลือกสถานที่สร้างบ่อ :

- อยู่ใกล้บ้าน
- อยู่ที่ร่มหรือมีหลังคา
- มีแหล่งน้ำสำหรับการเปลี่ยนถ่ายน้ำได้สะดวก

การเตรียมพันธุ์ปลาและการปล่อยปลา

- ควรจัดซื้อพันธุ์ปลาจากฟาร์มที่เชื่อถือได้
- ปลาที่ปล่อยควรมีขนาดใกล้เคียงกัน
- ก่อนปล่อยปลาควรปรับอุณหภูมิในถุงบรรจุปลา โดยลอยถุงปลาในบ่อ 20-30 นาที แล้วจึงค่อยปล่อยปลาลงในบ่อ

วิธีการเลี้ยง

1. ขนาดปลาที่จะนำมาเลี้ยง ควรมีขนาดความยาวประมาณ 2-3 เซนติเมตรขึ้นไป ไม่ควรนำปลามาเลี้ยงในฤดูหนาวเพราะปลามีความต้านทานต่อโรคต่ำ
2. อัตราการเลี้ยง ปล่อยู่อุบลปลาในอัตรา 100 ตัว/ตารางเมตร
3. การปล่อยู่อบล ควรแช่ถุงอุบลปลาไว้ในบ่อเลี้ยง 10-15 นาที เพื่อป้องกันอุบลปลาช็อก แล้วเปิดปากถุงค่อยๆ เอาน้ำในบ่อใส่ถุงเพื่อให้อุบลปลาปรับสภาพให้เข้ากับน้ำใหม่ จึงค่อยๆ ปล่อยู่อบล ช่วงเวลาที่เหมาะสม คือ ช่วงเช้าหรือเย็น
4. ปลาหมอมีพฤติกรรมกินอาหารที่ผิวน้ำ จนถึงค่อนข้างบ่อ ชอบอาหารใหม่ สด รสชาติ และมีกลิ่นที่ดึงดูด จะกินอาหารภายในเวลา 20-30 นาที หลังการให้อาหาร ช่วงเย็นจะกินมากกว่าเช้าหรือเที่ยง

การให้อาหาร

อาหารปลาหมอในระยะเลี้ยงดูในระยะ 1-2 เดือน จะใช้อาหารสำเร็จรูปที่มีเปอร์เซ็นต์โปรตีนไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ระยะ 2-3 เดือนขึ้นไป อาหารสำเร็จรูปที่มีเปอร์เซ็นต์โปรตีนไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 หรืออาหารเม็ดปลาตุ๊กเล็ก ร่วมกับอาหารเสริมอื่น ๆ เช่น ไรแดง ปลวก รำข้าว เป็นต้น ระยะเวลาในการเลี้ยงที่เริ่มจับขายได้ 90-120 วัน หรือประมาณ 4-5 เดือน

ผลผลิตและการเจริญเติบโต

ระยะเวลาการเลี้ยงขึ้นอยู่กับขนาดปลาที่ตลาดต้องการ สภาวะสิ่งแวดล้อมภายในบ่อและสุขภาพปลา โดยทั่วไปจะใช้เวลาเลี้ยงประมาณ 90-120 วัน วิธีการดูแลรักษา สำหรับบ่อที่เลี้ยงปลาหมอมือการเปลี่ยนถ่ายน้ำออกจากบ่อควรออกและปล่อยน้ำใหม่เข้าบ่ออย่างสมดุลกัน ปลาจะไม่ตื่นตกใจ

อาหารควรให้ช่วงเย็น อาหารที่ใช้เลี้ยงใช้อาหารเม็ดที่เลี้ยงปลาตุ๊กเล็กร่วมกับอาหารเสริมชนิดอื่นๆ เช่น ไรแดง ปลวก รำข้าว

เกร็ดความรู้ โรคที่พบในปลาหมอ

1. โรคตกเลือดชอกเกล็ด เกิดจากเชื้อปรสิตเซลล์เดียว (Epistylis sp.) ที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มร่วมกับเชื้อแบคทีเรีย ปลาหมอที่เป็นโรคนี้อาจมีอาการเกิดแผลสีแดงเป็นจ้ำๆ ตามลำตัว พบมากบริเวณครีบ และชอกเกล็ด หากเป็นมากจะทำให้เกล็ดหลุดหรือติดเชื้อราาร่วมด้วยจนเป็นโรคเกล็ดพองได้

2. โรคเกล็ดพอง เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ปลาหมอที่เป็นโรคนี้อาจมีอาการเกล็ดพองตามลำตัวหรือเกล็ดตั้งอ้าออก มีอาการตกเลือดตามฐานชอกเกล็ด ร่วมด้วยกับลำตัวบวมโต

3. โรคแผลตามลำตัว เกิดจากเชื้อแบคทีเรียที่เข้าทำลายเม็ดเลือดแดง ปลาหมอที่เป็นโรคนี้อาจมีอาการเกล็ดหลุด และผิวหนังเปื่อยลึกลมมองเห็นเนื้อดำใน แผลมีการกระจายทั่วลำตัว และมักพบการติดเชื้อราาร่วมด้วย เช่น โรคอิพิซู โอติค อัลเซอร์เรทิฟ ซินโดรม (Epizootic Ulcerative Syndrome) ที่พบแผลมีเส้นใยของเชื้อราฝังอยู่

4. โรคจุดขาว เกิดจากเชื้อโปรโตซัว (Ichthyophthirius multifiliis) เข้ากัดกินเซลล์ผิวหนัง ปลาหมอที่เป็นโรคนี้อาจมีอาการปรากฏจุดขาวขุ่น ขนาดเท่าหัวเข็มหมุดบริเวณลำตัว และครีบ

การเลี้ยงกบในกระชัง

กบ เป็นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ลำตัวค่อนข้างกลมรี มีขา 2 คู่ คู่หน้าสั้น คู่หลังยาว หัวมีส่วนกว้างมากกว่าความยาว จะงอยปากสั้นทู่ จมูกตั้งอยู่บริเวณโค้งตอนปลายของจะงอยปาก นัยน์ตาโต และมีหนังตาปิดเปิดได้ ปากกว้าง มีฟันเป็นแผ่นๆ อยู่บนกระดูกเพดาน ตัวผู้มีถุงเสียงอยู่ใต้คางและจะมีขนาดเล็กกว่าตัวเมีย ขาคู่หน้าสั้นมีนิ้ว 4 นิ้ว ปลายนิ้วเป็นตุ่มกลม ขาคู่หลังยาวมี 5 นิ้ว ระหว่างนิ้วมีหนังเป็นพังผืด สีของลำตัวด้านหลังเป็นสีเขียวปนน้ำตาล มีจุดสีดำกระจายเป็นประอยู่ทั่วตัว ตามธรรมชาติจะหากินอยู่ตามลำห้วย หนอง บึง และท้องนา

กบจะกินปลา กุ้ง แมลง และสัตว์ขนาดเล็กเป็นอาหาร แต่เนื่องจากสถานการณ์ความเป็นอยู่ในปัจจุบันที่มีอัตราประชากรมนุษย์เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ และปริมาณความต้องการบริโภคเพิ่มขึ้นติดตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติหรือแม้แต่ผลผลิตทางการเกษตรลดลงเป็นไปในลักษณะผกผัน โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรของพี่น้องเกษตรกรที่ต้องอาศัยความอุดมสมบูรณ์จากธรรมชาติถึง 75% เป็นปัญหาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรอย่างมาก แต่เนื่องจากกบเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย ใช้เวลาน้อย ลงทุนน้อย ดูแลรักษาง่าย และจำหน่ายได้ราคาคู่กับการลงทุน ประกอบกับมีตลาดต่างประเทศที่ต้องการกบอย่างกว้างขวาง กบจึงเป็นผลผลิตที่เกษตรกรของไทยควรพิจารณาเลี้ยงเพื่อจำหน่ายให้มากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันกบในธรรมชาติมีปริมาณลดน้อยลงอย่างมาก เนื่องจากแหล่งที่อยู่อาศัยถูกเปลี่ยนแปลงจากมนุษย์

พันธุ์กบที่นำมาเลี้ยง

กบที่เหมาะสมจะนำมาทำการเพาะเลี้ยงนี้ได้แก่กบนาซึ่งถ้าเลี้ยงอย่างถูกต้องตามวิธีการจะใช้เวลาเลี้ยงเพียง 4-5 เดือน จะได้กบขนาด 4-5 ตัว/กิโลกรัม เป็นกบที่มีความเจริญเติบโตเร็ว โดยมีอัตราการแลกเปลี่ยนอาหาร 3 : 4 กิโลกรัม ได้เนื้อกบ 1 กิโลกรัม

ทั้งยังเป็นกบที่มีผู้นิยมนำไปประกอบอาหารบริโภคกันมากกว่าพันธุ์อื่นๆ

การสังเกตเพศ กบนาตัวผู้มีขนาดเล็กกว่าตัวเมีย และส่วนที่เห็นได้ชัดคือกบตัวผู้เมื่อจับพลิกหงายขึ้นจะเห็นมีกล่องเสียงอยู่ใต้คางแถวๆ มุมปากล่างทั้งสองข้าง ในช่วงฤดูผสมพันธุ์ กบตัวผู้จะเป็นผู้ส่งเสียงร้อง และในขณะที่ร้องนั้นส่วนของกล่องเสียงจะพองโตและใส ส่วนตัวเมียนั้นจะมองไม่เห็นส่วนของกล่องเสียงดังกล่าว กบตัวเมียจะร้องเช่นกันแต่เสียงออกเบา ถ้าอยู่ในช่วงผสมพันธุ์ กบตัวเมียที่มีไข่แก่ (ท้องแก่) จะสังเกตเห็นส่วนของท้องบวมและใหญ่กว่าปกติ ขณะเดียวกันกบตัวผู้จะส่งเสียงร้องบ่อยครั้งและสีของลำตัวเป็นสีเหลืองอ่อน หรือมีสีเหลืองที่ใต้ขาเห็นชัดว่าตัวเมีย แต่ถึงอย่างไรก็ตามสีของกบจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัย

วัตถุประสงค์ในการเลี้ยงปลากบในกระชังบก

1. เป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย
2. ลงทุนน้อย ดูแลรักษาง่าย
3. ใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงไม่นาน

ข้อดีของการเลี้ยงปลากบในกระชังบก

1. ใช้พื้นที่เลี้ยงน้อย และสามารถเลี้ยงได้ทุกพื้นที่
2. การก่อสร้างบ่อเลี้ยงง่าย สะดวกและรวดเร็ว
3. ใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงสั้น แต่ละรุ่นใช้เวลาเลี้ยงเพียง 90 – 120 วัน
4. สามารถเลี้ยงและดูแลรักษาได้สะดวก นอกจากจับมาบริโภคในครัวเรือนแล้วส่วนที่เหลือก็นำไปขายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว

การเลือกสถานที่สร้างบ่อ

1. ควรเป็นที่ที่อยู่ใกล้บ้าน สะดวกต่อการดูแลรักษา และป้องกันศัตรูได้
2. เป็นที่สูง ที่ดอน เพื่อป้องกันน้ำท่วม
3. พื้นที่ราบเสมอ สะดวกต่อการวางกระชัง และขึงมุ้งทั้งสี่มุมของกระชังให้ตึง
4. ใกล้แหล่งน้ำ เพื่อสะดวกในการถ่ายเทน้ำ
5. ห่างจากถนน เพื่อป้องกันเสียงรบกวน กบจะได้พักผ่อนได้เต็มที่และโตเร็ว

วิธีการเลี้ยง

1. เมื่อได้รับกระชังเลี้ยงกบแล้วควรนำไปล้างด้วยน้ำประมาณ 1-2 รอบเพื่อเป็นการทำความสะอาด และลดกลิ่นพลาสติก
2. การวางกระชังต้องวางบนพื้นราบ และขึงมุ้งทั้งสี่มุมของกระชังให้ตึง
3. ควรเติมน้ำสะอาด หากเป็นน้ำประปาควรเป็นน้ำประปาที่พักน้ำมาก่อนแล้ว เพื่อลดฤทธิ์ของคลอรีนให้มีระดับความสูงของน้ำประมาณ 5 เซนติเมตร หรือระดับคอกของกบ และควรใส่วัสดุที่ลอยน้ำได้ เช่น โฟม พืชน้ำจืดพวก ผักตบชวา เพื่อให้เป็นที่ยึดเกาะและที่หลบซ่อนตัวของกบได้
4. การปล่อยกบลงเลี้ยงในกระชังควรปล่อยในช่วงเช้าตรู่ หรือช่วงเย็น เนื่องจากอากาศไม่ร้อนเกินไป

การให้อาหาร

1. ควรให้อาหารกบสำเร็จรูปวันละ 2 ครั้ง เช้า เย็น ในปริมาณที่กบกินอิ่ม สังเกตโดยกบกินหมดภายในเวลา 20 นาที โดยวันแรกที่ปล่อยกบไม่ต้องให้อาหาร
2. ควรปรับเพิ่มปริมาณอาหารทุกๆ สัปดาห์ เพื่อให้เพียงพอต่อการเจริญเติบโตของกบทั้งนี้ หากอาหารที่ได้รับหมด สามารถหาซื้ออาหารกบ เพิ่มเติมได้ตามท้องตลาด
3. การเปลี่ยนถ่ายน้ำ ควรเปลี่ยนถ่ายเมื่อสังเกตว่าน้ำในกระชังมีความขุ่น มีกลิ่นเหม็น หรือเน่าเสีย หรืออาจเปลี่ยนน้ำทุกๆ 10 วันก็ได้
4. หมั่นสังเกตสภาพของกบหากกบเป็นแผล ท้องบวม เบื่ออาหาร หรือ มีอาการผิดปกติ ให้ติดต่อเจ้าหน้าที่ของกรมประมงทันที เพื่อให้คำแนะนำ เกี่ยวกับการป้องกันรักษาโรค

ผลผลิตและการเจริญเติบโต

ปล่อยลูกกบอายุ 45 วัน จำนวน 700 ตัว ระยะเวลาเลี้ยงประมาณ 2-3 เดือน จะมีขนาด 5-6 ตัว/กิโลกรัม อัตราอดร้อยละ 70 คิดเป็นกบประมาณ 490 ตัว จะได้ผลผลิตประมาณ 80 กิโลกรัม หากคิดราคาขายที่ราคา กิโลกรัมละ 50 บาท จะมีรายได้ประมาณ 4,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาตลาด และปริมาณ ผลผลิตที่ได้จริง

เกร็ดความรู้

ปัญหาโรคของกบที่เกิดขึ้น มักเกิดจากความผิดพลาดของการเลี้ยงและการจัดการ โรคที่พบบ่อยๆ ได้แก่

1. โรคท้องบวม สาเหตุเกิดจากการปล่อยลูกอ๊อดหนาแน่นเกินไป มีการให้อาหารปริมาณมาก ทำให้คุณภาพน้ำในบ่อเน่าเสีย ควรเปลี่ยนถ่ายน้ำ
2. โรคแผลที่หัวและลำตัว บริเวณหัวและลำตัวของกบจะเป็นแผลเน่าเปื่อย สาเหตุเกิดจากสภาพบ่อสกปรกมาก ดังนั้นควรเปลี่ยนถ่ายน้ำ หากไม่ยากให้เกิดโรค ไม่ควรเลี้ยงกบหนาแน่นเกินไป หรือถ้าพบกบตัวใดมีอาการผิดปกติควรจับแยกออกเลี้ยงต่างหาก และควรดูแลเรื่องระบบน้ำในบ่อให้ดียิ่งขึ้น

